

Louis de Bills

Marcel Jansen

In nummer 24 van de *Oprechte Haerlemse Saterdaegse Courant* van 15 juni 1669 staat een bijzondere aankondiging: 'Op den 9 augusti naestkomende, sal Louys de Bills, Heere van Coppendamme, Bonem, etc., Professor Honorarius der Anatomie tot 's-Hertogenbosch, volgens ordre van de Hoog Mogende Heeren de Staten-Generael der Vereenigde Nederlanden binnen de voorsz. Stadt 's-Hertogenbosch, een Menschen Lichaem publijckelijck dissicqueeren den tijdt van 7 tot 8 Weecken achter een volgende: dienende deze Waerschouwinge voor de Liefhebbers der voorsz. Anatomie, om of deselve begeerigh waren bij de voorsz. dissectie present te wesen.'

Den Bosch had drie eeuwen geleden al wat!

Wie was deze 'professor honorarius'? Louis de Bills werd omstreeks 1624 in Amsterdam geboren als zoon van een aanzienlijke Zuid-Nederlandse familie. Hij hield zich al op 13-jarige leeftijd bezig met anatomie doch volgde nooit een opleiding. Door zijn bedrevenheid in het balsemen van lijken en in het zonder bloedverlies ontleden werd hij al snel een soort beroemdheid en niet alleen in het gewest Holland, waar hij woonde en werkte. Zijn anatomische preparaten en geraamten waren veelgezochte rariteiten en studieobjecten voor particulieren en universiteiten. Zo verkocht hij op 1 mei 1664 vijf gebalsemden lijken aan de universiteit van Leuven. Verder gaf hij ook demonstraties, die ondanks de hoge toegangsprijzen goed werden bezocht.

Op 13 juli 1663 werd hij door de Staten-Generaal gevraagd om als een van de 'onafhankelijke specialisten' het lijk te onderzoeken van de heilige non van Oirschot. Maria Margaretha van Valkenisse, moeder-overste van de karmelietessen in Oirschot was gestorven op 5 februari 1658. Haar lijk weigerde echter te vergaan. Bovendien vloede er op wonderbaarlijke wijze welri-

kende olie uit. Ze had namelijk gewenst dat haar lichaam na haar dood in olie zou mogen veranderen, om de godslamp voor het H. Sacrament te laten branden. Het klooster trok met zijn attractie veel bedevaartgangers. Om deze 'Paapse Superstitiën' op wetenschappelijke wijze de kop in te drukken werd het lichaam in juli 1663 voor onderzoek naar het stadhuis van 's-Hertogenbosch gebracht. Op de twintigste onderzochten de gereformeerde De Bills en twaalf medici en chirurgijns (zeven protestanten en vijf katholieken) het lijk van de 'heilige' non. In zijn verslag van 20 juli 1663 (na te lezen in het Algemeen Rijksarchief in Den Haag) schrijft De Bills: 'Uijt allen het welcken anders niet te besluyten en is (mijns oordeels) als dat het Lichaem door practijcke van menschen tot nu toe ten deele van de volcome verrotting bewaert is.' Het lijk werd na dit onderzoek 'bij nacht en in alle stilte en secretesse' in de doopkapel van de Sint-Jan begraven in de nacht van zaterdag 4 op zondag 5 augustus. De Bills' financiële positie was in de periode na 1663 niet zo best. Gelukkig gaven de Staten-Generaal hem op 3 januari 1669 twee beneficiën: een kanunnikplaats te Den Bosch (Sint-Jan) en een te Sint Oedenrode, onder voorwaarde dat hij te Den Bosch zou blijven als 'professor honorarius anatomiae' aan de Illustre School (1636-1810) en daar een lijk ter publieke ontleding gereed zou houden. Hij kreeg een geleerde assistent die Latijn kende om uitleg te geven, want zelf was hij die taal niet machtig. Het klooster van de zwartzusters aan de Papenhulst werd voor hem en zijn gezin ingericht als woning annex theatrum anatomicum. Zijn eerste openbare les in de anatomie gaf hij op 29 juli voor de notabelen van de stad (en betalende belangstellenden). Vanaf 9 augustus 1669 begonnen - zoals we al zagen - zijn ontledkundige demonstraties op een

De 'Non van Oirschot'.
(Gravure in *Bisdomblad* 14 oktober 1994)

door hem geprepareerd, gebalsemd lijk. Het was overigens echt een stunt, om hartje zomer een lijk te ontleden. Daarmee werd aangetoond dat zijn methode van balseming goed was. Helaas heeft hij nog geen twee weken kunnen 'optreden'. Volgens een krantenbericht van 20 augustus moest hij de lessen 'wegens gezondheidsproblemen' staken. Vrij snel daarna, op 29 augustus 1669, stierf hij. Oorzaak was naar alle waarschijnlijkheid longtuberculose.

Literatuur

- C.R. Hermans, *Geschiedenis der Illustre en Latijnsche scholen te 's Hertogenbosch; van haar ontstaan in den jare 1630, tot hare opheffing in den jare 1848* (Amsterdam 1852).
- A.J.M. Lamers, 'Lodewijk de Bills, professor in de anatomie aan de Illustre-School te 's-Hertogenbosch (1669)', in: *Taxandria* xxvii (1920) 72-83.
- M. de Haas, *Bosche scholen van 1629-1795* (s.l., 1926).
- Ferd. Sassen, 'Het wijsgerig onderwijs aan de Illustre School te 's-Hertogenbosch (1636-1810)', in: *Mededelingen der Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen, afd. Letterkunde, N. R.* dl. 26, no. 10 (Amsterdam 1963) 311-420.
- F.L.R. Sassen, 'Levensberichten van de hoogleraren der Illustre School te 's-Hertogenbosch, 1636-1810', in: *Varia Historica Brabantica* III (1969) 187-334, speciaal 219-229.
- G.M. van der Velden, "'Heilige Non van Oirschot", paste niet in het straatje van de calvinisten', in: *Bisdomblad* jrg. 72 nr. 41, 14-10-1994, p. 4.